

Poczucie wpływu na sprawy publiczne

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997-2017

20 lat Fundacji CBOS 1997-2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W lipcowym badaniu¹ zapytaliśmy respondentów, czy według nich ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy publiczne – w wymiarze krajowym i lokalnym. Chcieliśmy sprawdzić, czy uważają, że ich działania mogą kształtować rzeczywistość w zakresie szerszym niż tylko bezpośrednie otoczenie. Czy badani mają poczucie, że ich głos jest brany pod uwagę, czy też, przeciwnie, możemy mówić o alienacji politycznej – wrażeniu, że sfera publiczna to przestrzeń niedostępna dla obywateli?

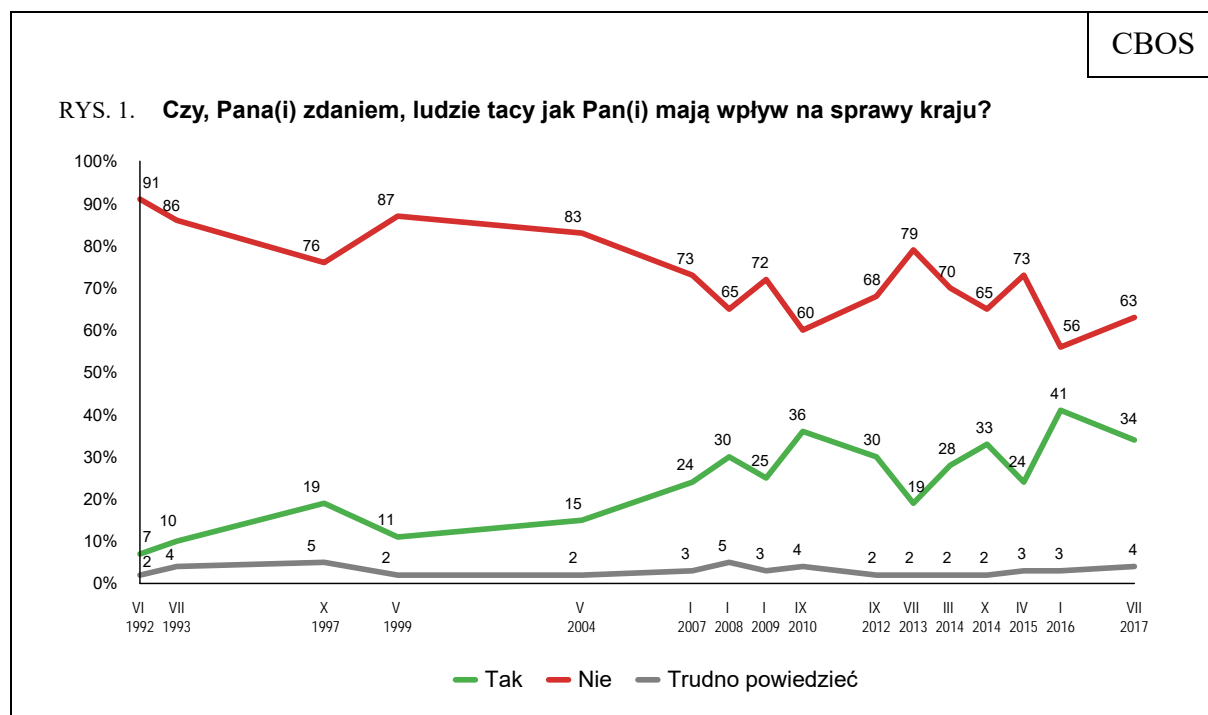
Wpływ na sprawy publiczne może być wywierany w różny sposób – poprzez udział w wyborach, konsultacjach społecznych, manifestacjach sprzeciwu lub poparcia dla prowadzonej przez rządzących polityki, przez systematyczne działanie w organizacjach i oddolnych inicjatywach. Aby jednak obywatele chcieli angażować się w jakąkolwiek formę aktywności, muszą mieć poczucie, że ich działania w realny sposób wpływają na rzeczywistość społeczną. Jak wskazują wcześniejsze badania, poczucie wpływu na sprawy publiczne jest wyraźnie powiązane z chęcią podejmowania działalności społeczno-politycznej².

Na początku lat dziewięćdziesiątych badani byli przekonani, że ludzie tacy jak oni nie mają wpływu na kształt sfery publicznej (zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym). W ciągu kolejnych piętnastu lat poczucie podmiotowości obywatelskiej rosło, zwłaszcza w skali lokalnej – na poziomie miasta czy gminy. Ten trend wzrostowy uległ jednak zahamowaniu. W ostatnim dziesięcioleciu obserwowaliśmy dość znaczne wahania tych wskaźników – nie układają się one w jednoznaczny trend.

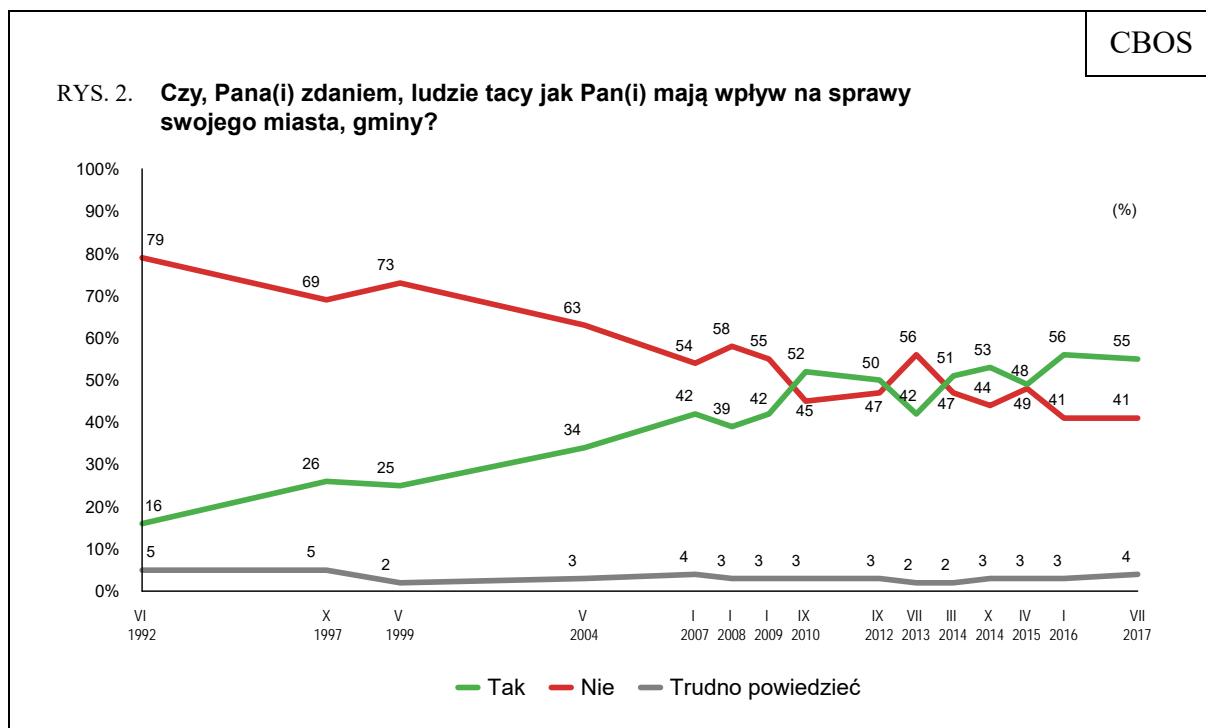
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (326) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 29 czerwca – 6 lipca 2017 roku na liczącej 977 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Aktywność społeczno-polityczna Polaków”, luty 2016 (oprac. B. Roguska).

W porównaniu z pomiarem ze stycznia 2016 roku obniżyło się poczucie wpływu obywateli na sprawy państwa (obecnie 34%, spadek o 7 punktów procentowych). Trzeba jednak przypomnieć, że wówczas odnotowaliśmy rekordowo wysoki poziom tego wskaźnika. Mogło to być spowodowane niewielkim upływem czasu od wyborów parlamentarnych (w październiku 2015), które kończyły okres wyjątkowo intensywny wyborczo. Z kolei tegoroczne badanie zostało przeprowadzone jeszcze przed mobilizacją obywatelską związaną z planowanymi zmianami w sądownictwie, której wpływ na poczucie podmiotowości politycznej trudno przewidzieć.

Niezmiennie znacząco wyższe jest poczucie wpływu na sprawy lokalnej społeczności. W roku 2010 po raz pierwszy odnotowaliśmy liczebną przewagę badanych uważających, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy swojej społeczności lokalnej, nad tymi, którzy nie podzielają tej opinii. Obecnie ponad połowa Polaków (55%) uważa, że ich działania wpływają na sprawy ich miasta czy gminy. Opinie na ten temat nie zmieniły się od poprzedniego pomiaru. Mieszkańcy większych miast (powyżej 100 tys. ludności) nieco częściej niż inni wyrażają przekonanie, że mają wpływ na sprawy swojego miasta, nie są to jednak różnice znaczące.

W przypadku spraw zarówno krajowych, jak i lokalnych (miasta czy gminy) większe poczucie podmiotowości odczuwają młodszy badani, a także respondenci mający wyższe wykształcenie oraz lepiej oceniający swoją sytuację materialną (zob. tabele aneksowe). W przypadku spraw lokalnych wyróżniają się także respondenci o miesięcznych dochodach *per capita* 2000 zł i więcej, którzy częściej niż inni są zdania, że mają wpływ na sprawy swojego miasta lub gminy (67%). Z kolei badani będący zwolennikami prawicy częściej twierdzą, że działania ludzi takich jak oni oddziałują na sprawy kraju (43%). Nie zaobserwowaliśmy natomiast istotnego związku między poczuciem wpływu na sprawy publiczne a poparciem dla konkretnych partii politycznych.

Poczucie wpływu na sprawy publiczne jest w istotny sposób powiązane z innymi wskaźnikami odnoszącymi się do aktywności obywatelskiej. Przekonanie, że działania zwykłych ludzi kształtują sferę publiczną, sprzyja gotowości do udziału w wyborach. Ci, którzy uważają, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy krajowe oraz lokalne (miasta czy gminy), lepiej oceniają też funkcjonowanie demokracji w naszym kraju.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy:		Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ęła)by Pan(i) w nich udział?		
		Na pewno wziął(ęła)bym w nich udział	Nie wiem, czy wziął(ęła)bym w nich udział	Na pewno nie wziął(ęła)bym w nich udziału
		w procentach		
– kraju?	Tak	79	12	9
	Nie	61	14	25
	Trudno powiedzieć	69	20	11
– swojego miasta, gminy?	Tak	75	13	12
	Nie	58	14	28
	Trudno powiedzieć	57	12	31

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy:		Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?		
		Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć
		w procentach		
– kraju?	Tak	57	34	9
	Nie	38	53	10
	Trudno powiedzieć	55	32	13
– swojego miasta, gminy?	Tak	51	41	8
	Nie	37	52	10
	Trudno powiedzieć	39	33	28

Można też zaobserwować związek między poczuciem wpływu na sferę publiczną a opiniami dotyczącymi funkcjonowania konkretnych zasad demokratycznych w naszym kraju³. Co zrozumiałe, zdecydowanie większe poczucie podmiotowości w sferze publicznej cechuje tych badanych, którzy dostrzegają możliwość aktywności obywatelskiej w Polsce: 40% z nich twierdzi, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy kraju (wobec 17% uważających, że obywatele nie mają możliwości oddziaływania na życie publiczne), a 62% – że mogą wpływać na sprawy miasta lub gminy.

³ Pełne omówienie opinii Polaków na temat przestrzegania zasad demokratycznych w Polsce przedstawimy w osobnym komunikacie.

Tabela 3

Czy w naszym kraju przestrzegana jest zasada, że obywatele mają możliwość aktywności w życiu publicznym?	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?			Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach					
Tak	40	56	4	62	34	4
Nie	17	81	2	38	58	4
Trudno powiedzieć	22	73	5	42	48	10

Podobną zależność można zauważyć także w przypadku innych zasad ustroju demokratycznego: respondenci uważający, że są one realizowane w Polsce, częściej mają poczucie wpływu na sprawy kraju i lokalnej społeczności. Tak właśnie jest między innymi w przypadku zasady rządów prawa, wolności wyrażania poglądów i organizowania się, ochrony wolności osobistej obywateli, równości wszystkich wobec prawa czy obowiązku konsultacji ważnych decyzji państwowych ze społeczeństwem.

Prawie dwie trzecie badanych uważa, że ludzie tacy jak oni nie mają wpływu na sprawy kraju, a dwóch na pięciu jest zdania, że ich działania nie przekładają się również na lokalną sferę publiczną. Wyraźny trend wzrostowy, obserwowany w latach dziewięćdziesiątych i na początku XXI wieku, uległ zahamowaniu około dziesięciu lat temu. Od tego czasu zauważalne są znaczące wahania tego wskaźnika. Półtora roku po poprzednim pomiarze odnotowujemy znaczący spadek poczucia podmiotowości politycznej w skali kraju, co może wynikać między innymi z odmiennego kontekstu badania (znacznie dłuższy czas od ostatnich wyborów). Przekonanie o możliwości wpływania na sprawy lokalne pozostało na poziomie ze stycznia 2016 roku.

Można więc mówić o dość wysokim poziomie alienacji obywateli w sferze publicznej – znaczna część badanych uważa, że ich działania nie przekładają się na szerszą rzeczywistość. Trzeba przy tym pamiętać, że jest to wskaźnik powiązany z innymi wymiarami oceny funkcjonowania demokracji w Polsce, a także z gotowością do zaangażowania się w działalność społeczną.

Opracował
Antoni GŁOWACKI

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawę kraju?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		34	63	4	977
Płeć	Mężczyźni	37	59	4	459
	Kobiety	31	66	3	518
Wiek	18-24 lata	48	49	2	75
	25-34	42	54	4	189
	35-44	36	61	4	182
	45-54	38	59	3	147
	55-64	25	72	3	177
	65 lat i więcej	23	72	5	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	30	66	4	389
	Miasto do 19 999	34	63	3	149
	20 000 - 99 999	31	64	6	209
	100 000 - 499 999	39	60	1	133
	500 000 i więcej mieszk.	46	50	4	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	21	73	6	187
	Zasadnicze zawodowe	31	65	4	237
	Średnie	31	66	3	300
	Wyższe	48	49	3	253
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	60	37	3	109
	Średni personel, technicy	42	54	4	31
	Pracownicy adm.-biurowi	43	53	3	63
	Pracownicy usług	37	59	4	65
	Robotnicy wykwalifikowani	29	64	7	110
	Robotnicy niewykwalifik.	38	59	3	46
	Rolnicy	23	77		48
	Pracujący na własny rach.	38	58	3	48
	Bezrobotni	22	73	5	30
	Emeryci	23	71	5	246
	Renciści	25	74	1	66
	Uczniowie i studenci	47	50	3	34
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	27	72	1	81
	inst. państw., publicznej	45	50	5	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	38	58	4	86
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	55	4	249
	prywatnym gosp. rolnym	28	72		53
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	31	65	4	91
	Od 650 zł do 999 zł	35	63	2	131
	Od 1000 zł do 1399 zł	29	66	5	157
	Od 1400 zł do 1999 zł	30	64	7	143
	2000 zł i więcej	40	56	3	188
Ocena własnych war. mater.	Złe	13	85	2	66
	Średnie	27	69	4	383
	Dobre	41	55	4	527
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	40	55	5	36
	Raz w tygodniu	34	61	4	421
	1-2 razy w miesiącu	25	68	6	169
	Kilka razy w roku	37	61	1	213
	W ogóle nie uczestniczy	31	66	3	128
Poglądy polityczne	Lewica	30	66	4	166
	Centrum	34	64	2	266
	Prawica	43	54	3	293
	Trudno powiedzieć	24	70	6	240

Tabela 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		55	41	4	975
Płeć	Mężczyźni	59	37	4	458
	Kobiety	52	44	4	517
Wiek	18-24 lata	65	29	6	74
	25-34	70	27	3	189
	35-44	62	36	2	182
	45-54	58	39	3	146
	55-64	45	52	3	177
	65 lat i więcej	39	53	8	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	42	2	388
	Miasto do 19 999	49	44	7	149
	20 000 - 99 999	54	41	5	209
	100 000 - 499 999	60	37	4	133
	500 000 i więcej mieszk.	61	32	7	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	43	51	6	187
	Zasadnicze zawodowe	51	46	3	237
	Średnie	55	41	5	298
	Wyższe	68	28	4	253
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	82	17	1	109
	Średni personel, technicy	67	32	1	31
	Pracownicy adm.-biurowi	60	36	4	63
	Pracownicy usług	66	31	3	65
	Robotnicy wykwalifikowani	55	42	4	109
	Robotnicy niewykwalifik.	61	32	7	46
	Rolnicy	47	53		48
	Pracujący na własny rach.	68	29	4	48
	Bezrobotni	57	32	10	30
	Emeryci	38	54	7	246
	Renciści	51	48	1	66
	Uczniowie i studenci	58	36	6	34
	Gospodynie domowe i inni	49	49	2	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	67	31	2	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	66	30	3	86
	sekt. prywat. poza rolnict.	65	31	4	248
	prywatnym gosp. rolnym	51	49		53
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	52	44	4	91
	Od 650 zł do 999 zł	56	43	1	131
	Od 1000 zł do 1399 zł	40	55	5	157
	Od 1400 zł do 1999 zł	54	41	5	143
	2000 zł i więcej	67	30	4	186
Ocena własnych war. mater.	Złe	34	65	1	66
	Średnie	45	49	6	382
	Dobre	65	32	3	527
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	57	37	6	36
	Raz w tygodniu	54	42	4	420
	1-2 razy w miesiącu	56	40	4	169
	Kilka razy w roku	53	43	4	213
	W ogóle nie uczestniczy	60	37	3	128
Poglądy polityczne	Lewica	62	36	1	166
	Centrum	58	39	4	266
	Prawica	59	37	4	293
	Trudno powiedzieć	43	50	6	239